

Міністерство освіти і науки України

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

ВОРОНЕНКО ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ

УДК 378(477) : 37.014.62 : 316.422

**ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКІВ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО
РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Умань – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі «Університет менеджменту освіти», Національна академія педагогічних наук України.

Науковий керівник доктор педагогічних наук, професор
Ващенко Людмила Миколаївна,
Державний вищий навчальний заклад
«Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України,
проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи –
директор Центрального інституту післядипломної
педагогічної освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Гузій Наталія Василівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
завідувач кафедри педагогічної творчості;

кандидат педагогічних наук, доцент
Ярошинська Олена Олександрівна,
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини,
проректор з наукової роботи,
доцент кафедри загальної педагогіки,
педагогіки вищої школи та управління.

Захист відбудеться «26» березня 2014 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 74.053.01 в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини за адресою: 20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (20300, Черкаська обл., м. Умань, вул. Садова, 2).

Автореферат розіслано «25» лютого 2014 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. М. Коляда

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ефективний розвиток та престиж України значною мірою залежить від належного функціонування національної інноваційної системи, в якій трансфер технологій є важливою складовою на шляху передачі нових науково-технічних знань та здобутків від власника (розробника) до виробника (замовника). Така організаційна форма, успіх якої залежить від механізму, що поєднує розвиток наукової ідеї, створення прикладної розробки (технології), передачі і впровадження результату інтелектуальної діяльності у виробництво, довела практичну доцільність та ефективність у розвинених країнах світу і стала рушійною силою суспільних трансформацій. У цьому контексті особливого значення набуває роль вищої освіти та управлінська діяльність керівників системи вищої освіти України.

Саме від їхньої професійної компетентності залежить вирішення проблем, які виникають у процесі комерціалізації результатів науково-дослідницьких робіт, оскільки ефективне функціонування установи, у межах якої зосереджена та поєднана освітня і наукова діяльність, потребує якісного використання свого внутрішнього інтелектуального ресурсу.

Актуальність теми зумовлена тим, що підготовка керівників системи вищої освіти до управління інноваційними процесами загалом та трансфером технологій зокрема, сприятиме реалізації законів України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (2006), «Про вищу освіту» (2002), «Про інноваційну діяльність» (2002), Указів Президента України «Про заходи щодо використання космічних технологій для інноваційного розвитку економіки держави» (2001), Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» (2013), інших нормативно-правових актів, а також підвищенню суспільних вимог до якості професійної діяльності керівників системи вищої освіти.

Методологічні питання реалізації політики держави щодо інноваційного розвитку вищої освіти обґрунтовані у фундаментальних дослідженнях вітчизняних учених (В. Кремень, Д. Табачник, В. Луговий, Л. Губерський, М. Степко, В. Курило та ін.). Вони доводять, що питання інноваційної діяльності є надзвичайно важливими і актуальними для розвитку суспільства на сучасному етапі.

Дослідження вітчизняних учених (Г. Андрощук, В. Андрущенко, В. Беспалько, Л. Ващенко, В. Геєць, Н. Гузій, М. Ільченко, В. Маслов, В. Олійник, В. Паламарчук, О. Савченко, Л. Федулова, О. Ярошинська та ін.) свідчать про посилену увагу науковців до питань інноваційної діяльності та трансферу технологій, зокрема до проблем розвитку інноваційних структур на базі вищих навчальних закладів; реалізації інноваційної політики та регулювання діяльності у сфері трансферу технологій; ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, розбудови інноваційної інфраструктури та мережі трансферу технологій в Україні тощо.

Проте аналіз наукових джерел щодо теоретичного обґрунтування, науково-методичного забезпечення та стану підготовки керівників системи вищої освіти, підвищення їх професійного рівня і управлінської компетентності щодо регулювання діяльності у сфері трансферу технологій дає змогу стверджувати,

що розв'язанню цього важливого питання практично не приділено належної уваги у педагогічній теорії та практиці.

У зв'язку із зазначеним, виокремлюється низка суперечностей, зокрема між:

– недостатньою розробленістю змісту і технологій підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій та необхідністю здійснювати таку підготовку;

– відсутністю концептуальних положень підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій та необхідністю залучення післядипломної педагогічної освіти до підготовки керівників системи вищої освіти до інноваційної діяльності на засадах науковості;

– недостатнім рівнем готовності керівників системи вищої освіти до інноваційної діяльності та зростаючими вимогами суспільства до вищих навчальних закладів у процесі інноваційного розвитку;

– невизначеністю організаційно-педагогічних засад підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності в сфері трансферу технологій у системі післядипломної педагогічної освіти та необхідністю врахування зовнішніх чинників та внутрішніх умов у цьому процесі.

Означені суперечності й науково-практична потреба їх розв'язання, а також урахування стану дослідженості проблеми і доцільності її розробки зумовили вибір теми дослідження – **«Підготовка керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження є складовою частиною комплексної науково-дослідної теми Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України «Організація навчального процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти в умовах їх інноваційного розвитку» (державний реєстраційний № 0109U002232). Тема дослідження затверджена на засіданні вченої ради ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (протокол № 1 від 20 січня 2010 р.) та узгоджена в раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 9 від 29 листопада 2011 р.).

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу проблеми дослідження обґрунтувати і експериментально перевірити методику підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Гіпотеза дослідження. Підготовка керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій буде ефективною за умови впровадження методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка передбачає: формування і розвиток здатності керівника ВНЗ до виконання своїх професійних обов'язків на основі розроблення змісту їх підготовки; підготовку до ефективного управління трансфером технологій у ВНЗ на основі створення постійно діючої системи комерційного використання наукоємної продукції – об'єктів інтелектуальної власності як результатів науково-дослідних робіт університету на вітчизняних і закордонних ринках та взаємних зв'язків ВНЗ з промисловістю і регіонами; організацію навчального процесу з підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних кадрів та керівників системи вищої освіти в умовах інноваційного

розвитку інститутів післядипломної педагогічної освіти, що забезпечується взаємодією всіх компонентів (зміст, форма, методи, адміністративні технології, режим навчання, науково-методичний і технологічний супровід).

Відповідно до мети та гіпотези було визначено такі **задачі дослідження**:

1. Здійснити аналіз наукових підходів до інноваційної діяльності у сфері трансферу технологій керівників системи вищої освіти; розкрити сутність базових понять дослідження.

2. Визначити компоненти, критерії та охарактеризувати рівні готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

3. Розробити модель підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

4. Обґрунтувати та експериментально перевірити методику підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Об'єкт дослідження – процес підготовки керівників системи вищої освіти.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи та організаційно-педагогічні умови підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Відповідно до теми і задач дослідження було використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**:

– *теоретичні* – аналіз законодавчо-нормативної та навчально-методичної документації з питань підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності в сфері трансферу технологій; аналіз та узагальнення літератури з різних галузей знань (філософії, психології, управління, педагогіки) з метою виявити сучасні наукові підходи, принципи, зміст, структуру і технології підвищення кваліфікації керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності в сфері трансферу технологій; узагальнення, абстрагування, класифікація та систематизація набутої інформації з метою визначити показники готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності в сфері трансферу технологій;

– *емпіричні* – діагностичні (анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіди); обсерваційні (пряме і непряме спостереження); праксиметричні (аналіз та узагальнення позитивного педагогічного досвіду, моделювання), констатувальний і формувальний експерименти з метою перевірки методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності в сфері трансферу технологій;

– *методи статистичної обробки* даних з метою перевірити динаміку змін готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності в сфері трансферу технологій та результативності розробленої методики.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося на базі Міністерства освіти і науки України, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Херсонського державного університету. Усього дослідженням було охоплено 308 респондентів – керівників вищих навчальних закладів України, з поміж них: 2 ректори, 135 проректорів, 55 директорів інститутів, 19 заступників директорів інститутів (деканів факультетів), 96 завідувачів кафедр, 1 начальник науково-дослідного підрозділу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* обґрунтовано методику підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка передбачає: формування і розвиток здатності керівника ВНЗ до виконання своїх професійних обов'язків на основі розроблення змісту їх підготовки; підготовку до ефективного управління трансфером технологій у ВНЗ на основі створення постійно діючої системи комерційного використання наукоємної продукції – об'єктів інтелектуальної власності як результатів науково-дослідних робіт університету на вітчизняних і закордонних ринках та взаємних зв'язків ВНЗ з промисловістю і регіонами; організацію навчального процесу з підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних кадрів та керівників системи вищої освіти в умовах інноваційного розвитку інститутів післядипломної педагогічної освіти, що забезпечується взаємодією всіх компонентів (зміст, форма, методи, адміністративні технології, режим навчання, науково-методичний і технологічний супровід); *визначено* компоненти та їх критерії (*когнітивний*: розуміння сутності трансферу технологій, знання нормативно-правової бази щодо регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, знань респондентів щодо прогнозування розвитку ВНЗ, діагностування різних видів освітньої та наукової діяльності, встановлення міцних та взаємовигідних відносин із діловими партнерами тощо; *мотиваційний*: інтерес респондентів до трансферу технологій як складової інноваційних процесів, потреби щодо його систематичного здійснення; *операційний*: вміння застосувати знання на практиці, наявність та діяльність структурних підрозділів у ВНЗ, які реалізують трансфер технологій тощо; *особистісний*: особистісні якості, що мають бути притаманні керівнику, який здійснює інноваційну діяльність та діяльність у сфері трансферу технологій тощо); охарактеризовано рівні (адаптивний, базовий, достатній, творчий) готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій; розроблено модель підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка охоплює зовнішні чинники, що впливають на підготовку керівника, і внутрішні організаційно-педагогічні умови, які забезпечують таку підготовку;

– *уточнено* поняття «управління трансфером технологій», «підготовка керівників ВНЗ до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», «готовність керівників ВНЗ до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»;

– *подальшого розвитку набули* погляд на характерні відмінності між традиційною управлінською діяльністю та діяльністю в сфері трансферу технологій керівників ВНЗ.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні та впровадженні у практичну діяльність ВНЗ та курсів підвищення кваліфікації авторської програми підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій; методики розрахунку стану готовності керівників ВНЗ до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Положення та висновки дисертації можуть бути використані для подальших прикладних досліджень у галузі підготовки педагогічних та науково-педагогічних кадрів вищої освіти до інноваційної діяльності.

Результати дисертаційного дослідження *впроваджено* у практику роботи Міністерства освіти і науки України (довідка № 6/2-1158 від 12.09.2013 р.), ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (довідка № 01-02/478 від 25.09.2013 р.), Київського національного університету імені Тараса Шевченка (довідка № 013/764 від 26.09.2013 р.), ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка № 1/3790 від 30.09.2013 р.), Херсонського державного університету (довідка № 01-22/2631 від 04.10.2013 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження обговорювались на науково-практичних конференціях, науково-практичних семінарах різних рівнів, а саме: *міжнародних* – «Технології управління освітніми закладами», присвяченій пам'яті А. С. Макаренка та регіональному науково-практичному семінарі «Управління проектами: проблеми та перспективи розвитку» (Полтава, 2011 р.); *всукраїнських* – «Науково-дослідна робота в інноваційному університеті: стан, проблеми, перспективи розвитку» (Одеса, 2012 р.), «Освіта і наука в Україні» (Дніпропетровськ, 2013 р.); на засіданнях кафедри менеджменту освіти, економіки та маркетингу Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти Університету менеджменту освіти Національної академії педагогічних наук України; а також під час засідань робочої групи з розробки проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» у Міністерстві освіти і науки України.

Публікації. Основні положення і результати дослідження висвітлено в 10 одноосібних наукових публікаціях, з яких 7 відображають основні наукові результати дисертації, 3 – апробаційного характеру.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (211 найменувань, з них 23 – іноземною мовою), 5 додатків на 29 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 219 сторінок. Основний текст викладено на 167 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 14 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, гіпотезу, задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію і впровадження результатів дисертації, публікації, структуру та обсяг роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретико-нормативні основи підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»* – здійснено аналіз філософської, психологічної, педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження, а саме: трансферу технологій як наукового явища та предмету професійної діяльності керівників системи вищої освіти; нормативно-правової бази регулювання діяльності у сфері трансферу технологій; міжнародної практики управління трансфером технологій.

Аналіз досліджень (С. Валдайцев, А. Грабченко, О. Грандstrand, М. Дороніна, П. Іжевський, Т. Йошікава, Г. Крижний, Е. Ліхтенхалер, Дж. Лове, П. Перерва, Ф. Хрубі, Т. Халіл) показав, що автори характеризують два підходи до трактування

поняття «трансфер технологій», які можна умовно поділити на нормативно-результативні та процесуальні. Згідно з нормативно-результативним підходом «трансфер технологій» авторами розглядається як укладання документа, що засвідчує передачу прав і обов'язків щодо технології та/або її складових. Згідно з другим підходом «трансфер технологій» – це процес взаємодії, взаємообміну інформацією, комплекс дій, у ході яких технологія впроваджується як продукт або процес. На наше переконання, поняття «трансфер технологій» доцільно розглядати комплексно, поєднавши ці два підходи.

На основі аналізу різних підходів уточнено сутність базових понять: «трансфер технологій», «управління трансфером технологій», «готовність керівників ВНЗ до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Поняття «*трансфер технологій*» трактуємо як процес руху наукової думки та/або будь-яких прав інтелектуальної власності, що здійснюється шляхом перетворення наукової ідеї, розробки, новітньої технології в новий інноваційний продукт на умовах двосторонньої або багатосторонньої угоди з метою отримання матеріальної чи моральної винагороди.

Види трансферу технологій класифікують за такими ознаками: етапи інноваційного циклу (вертикальна або горизонтальна передача технологій); масштаби поширення (міжнародний, міжрегіональний, регіональний, внутрішньодержавний, міжгалузевий, внутрішньогалузевий, міжфірмовий, внутрішньофірмовий); характер відшкодування процесу обміну (комерційний, некомерційний); характер інноваційних змін (імітаційний, адаптивний, інновативний); характер об'єкта обміну (передача знань у вигляді інформації та навичок, надання послуг у науковов-технічній сфері, передача уречевлених продуктів, створених на основі нових знань); глибина освоєння придбаної технології [(Show-how (шоу-хау – показати як; know-how (ноу-хау – знаю як), know-why (ноу-вай – знаю чому), know-everything (знаю все), Effects-boomerang (ефект бумеранга); характер поширення інформації (формальний, неформальний)].

Основними відмінностями трансферу технологій від інших різновидів інноваційної діяльності є: зв'язок трансферу технологій з розвитком наукової думки; можливе одержання винагороди (матеріальна чи моральна); чітке врегулювання прав та обов'язків усіх учасників трансферу технологій.

Визначено, що джерельною базою трансферу технологій є наука, освіта та інновації, у цілісності яких забезпечується динаміка руху нових технологій у конкурентне середовище, де вони одержують ринкову оцінку та перспективи для впровадження, нові вимоги попиту.

Оскільки процес трансферу технологій є інноваційним за своїми сутнісними характеристиками, окремі дослідники розглядають його в контексті управління інноваційною діяльністю (А. Амоша, О. Андросова, А. Бодюк, Л. Іваницька, С. Ільєнков, М. Йохна, Г. Лаптев, Л. Нехорошева, Р. Патора, Л. Саломатіна, В. Соловійов, В. Стадник, А. Череп, Н. Чумаченко, Н. Чухрай). Увага науковців зосереджена на окремих етапах чи елементах процесу управління трансфером технологій, але не розглядається цілісно, у комплексі розгортання всіх етапів. Разом з тим, питанням вдосконалення структури управління трансфером технологій ВНЗ, підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності

в сфері трансферу технологій уваги в науковій літературі практично не приділено.

Аналіз наведених підходів вітчизняних та зарубіжних науковців щодо управління трансфером технологій та дослідження його сутності дає змогу сформулювати таке авторське визначення: *управління трансфером технологій* – цілеспрямований комплекс управлінських дій на процес трансферу, в якому перетворення наукової ідеї, розробки, новітньої технології в продукцію на умовах двосторонньої або багатосторонньої угоди відбувається з метою отримання матеріальної чи моральної винагороди та забезпечення зростання рівня технологічного розвитку установи (ВНЗ).

Доведено, що питання управління трансфером технологій у вищому навчальному закладі знаходиться на перетині різних наукових сфер діяльності: педагогіки, державного управління, психології, соціології, економіки та менеджменту; рух технологій відбувається завдяки «трансферу технологій» як складової інноваційних процесів; наука, освіта та інновації визначають динаміку безперервного руху результатів наукових досліджень у вигляді нових чи удосконалених технологій, продуктів та послуг. При цьому кожна складова виконує свою функцію, формуючи свою частку створеної доданої вартості нового продукту або технології, поповнюючи запас знань, який циркулює у системі. Недооцінка будь-якої складової веде до деформації всієї системи і зниження її ефективності у перспективі. Відтак, перетворення вищих навчальних закладів у центри підприємницької інноваційної активності, «підприємницькі університети» та підвищення їх ролі в інноваційному розвитку суспільства актуалізує питання успішного та ефективного управління трансфером технологій, регулювання цієї сфери діяльності, здійснення якої – завдання керівників системи вищої освіти.

Об'єктами трансферу є технології, а суб'єктами виступають розробники (власники), посередники та споживачі технології. У вищих навчальних закладах суб'єктами управління трансферу технологій виступають керівники системи вищої освіти, підготовка яких до здійснення такого виду діяльності потребує вдосконалення.

Обґрунтовано, що нормативно-правова база регулювання діяльності у сфері трансферу технологій визначає основні завдання, функції та повноваження суб'єктів трансферу технологій та процедурно чітко зумовлюють систему управління та його процеси. Разом з тим, чинна нормативно-правова база регулювання діяльності у сфері трансферу технологій потребує удосконалення і розширення, зокрема щодо визначення нормативних засад підготовки керівників системи вищої освіти до відповідної діяльності, визначення змісту і технологій. Також потребують включення положення, пов'язані з підготовкою та перепідготовкою керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій у законодавчі акти, які регулюють діяльність у сфері освіти, зокрема і передусім – у Закон України «Про вищу освіту».

З'ясовано, що важливою проблемою у сфері управління трансфером технологій є недостатній рівень готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, які могли б комплексно поєднувати педагогічну, науково-дослідну та управлінську діяльність. Вирішення цих завдань потребує вдосконалення змісту підготовки керівників системи вищої освіти щодо

здійснення інноваційної діяльності у сфері трансферу технологій. Стверджується, що потребує вдосконалення зміст підготовки керівників системи вищої освіти до здійснення інноваційної діяльності загалом та у сфері трансферу технологій, зокрема. Обов'язковими для вивчення мають стати питання нормативно-правового забезпечення процесу трансферу технологій, фінансового та проектного менеджменту, зарубіжного досвіду управління трансфером технологій в університетах, а також ознайомлення з кращими практиками в Україні. Важлива роль у такій підготовці відводиться системі післядипломної педагогічної освіти.

У цьому контексті доведено актуальність розв'язання проблеми формування готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Науковці (К. Дурай-Новакова, Л. Кондрашова, В. Моляко, О. Мороз, В. Сластьонін та ін.) розглядають *готовність* як цілісну інтегровану якість особистості, що характеризує її емоційно-когнітивну та вольову, вибіркову, прогножуючу мобілізаційність у момент включення в діяльність певної спрямованості та вважають, що готовність є результатом досвіду людини, яка ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у ній, об'єктивації її предмета і способів взаємодії з ним. Означеного визначення ми дотримувалися у подальшій роботі.

Структура готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій включає такі компоненти: *когнітивний* (розуміння сутності трансферу технологій, знання нормативно-правової бази щодо регулювання діяльності з цих питань, знань респондентів щодо прогнозування розвитку вищого навчального закладу, діагностування різних видів освітньої та наукової діяльності, встановлення міцних та взаємовигідних відносин із діловими партнерами тощо), *мотиваційний* (інтерес респондентів до трансферу технологій як складової частини інноваційних процесів, потреби щодо його систематичного здійснення), *операційний* (вміння застосовувати знання на практиці, наявність та ефективна робота структурних підрозділів вищого навчального закладу, які реалізують трансфер технологій), *особистісний* (особистісні якості, що мають бути притаманні керівнику, який здійснює інноваційну діяльність та діяльність у сфері трансферу технологій).

Аналіз прогресивної міжнародної практики трансферу технологій дає підстави стверджувати, що одним із перспективних напрямів розгортання трансферу технологій в Україні є запровадження курсів перепідготовки і підвищення кваліфікації керівників системи вищої освіти з таких дисциплін, як «Трансфер технологій», «Управління проектами» (адміністрування проектів) та «Патентна політика».

У другому розділі – **«Обґрунтування методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»** – розкрито стан готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій; обґрунтовано методику та розроблено модель підготовки керівників вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій як відображення досліджуваного процесу.

Проведене дослідження стану готовності керівників системи вищої освіти засвідчило, що керівники вищих навчальних закладів мають низький рівень

розвитку мотивів до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: має місце лише часткове розуміння сутності трансферу технологій, поза розумінням залишаються питання юридичного закріплення та передачі майнових прав і обов'язків щодо технології та/або її складових. В окремих випадках можна констатувати низький рівень розуміння сутності цього процесу.

Встановлено, що для регулювання діяльності у сфері трансферу технологій у керівників системи вищої освіти недостатньо розвинені такі якості, як підприємливість, професіоналізм, рішучість, комунікабельність, креативність, наполегливість, здатність до ризику, сміливість.

Діяльність у сфері трансферу технологій вимагає від керівників системи вищої освіти відповідних знань, умінь та особистісних якостей. Для створення постійно діючої системи комерційного використання наукоємної продукції – об'єктів інтелектуальної власності як результатів науково-дослідних робіт університету на вітчизняних і закордонних ринках на основі взаємних зв'язків ВНЗ з промисловістю і регіонами, сучасних інформаційних технологій необхідно: забезпечити системний підхід до аналізу наукового потенціалу університету, експертний аналіз усіх вихідних публікацій і договорів науково-дослідної, дослідно-конструкторської роботи «на замовлення»; створити банк поточних розробок; організувати моніторинг запитів підприємств, галузей щодо наукоємної продукції; формувати інноваційно орієнтовану тематику НДР і ДКР відповідно до запитів («зворотний зв'язок» із споживачами) тощо.

Проведене опитування керівників системи вищої освіти дало змогу виявити основні проблеми здійснення діяльності у сфері трансферу технологій у ВНЗ та їх причини. Серед них: слабка обізнаність керівників системи вищої освіти щодо наявних інноваційних проектів (більшість керівників обізнані переважно з інноваційними науковими розробками у тій галузі, з якої вони мають базову освіту, тому з високою ймовірністю можна стверджувати, що поза їхньою увагою залишаються усі інші напрями інноваційної роботи у ВНЗ); слабка обізнаність щодо наявних міжнародних та міжвузівських наукових контактів (більшість керівників системи вищої освіти обізнані переважно з міжнародними та міжвузівськими науковими контактами у тій галузі, з якої вони мають базову освіту); слабке кадрове та організаційне забезпечення роботи щодо трансферу технологій (у більшості ВНЗ або бракує спеціальних підрозділів з управління інноваційними науковими дослідженнями та трансферу технологій, або залишаються розмитими, нечіткими функціональні обов'язки щодо такого управління між особами, які мають виконувати такі функціональні обов'язки); відсутність системності в управлінні інноваційною науковою діяльністю та діяльністю у сфері трансферу технологій (відсутність чіткої програми щодо розвитку інноваційної діяльності та трансферу технологій [(регулярні тематичні наради, конференції та семінари загальноукраїнського, регіонального та інституційного рівнів)] та в підготовці керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Виявлення та аналіз цих та інших проблем і напрямів діяльності керівників системи вищої освіти з питань трансферу технологій актуалізували необхідність розроблення змісту підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності в означеній сфері, що знайшло відображення у розробленій автором

програмі підвищення кваліфікації керівників системи вищої освіти, до якої увійшли питання нормативно-правового забезпечення трансферу технологій; особливостей управлінської діяльності та психологічної підготовки; фінансово-економічні питання, оскільки трансфер технологій передбачає також і комерціалізацію розробок. Важливим також є питання практичної підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, що забезпечує тісне поєднання теорії з практикою. Змістом програми визначено обсяги вмінь і знань, які повинен опанувати слухач відповідно до кваліфікаційних вимог посади, що виключає дублювання навчального матеріалу при вивченні спільних для різних занять проблем.

З метою заповнення цієї прогалини розроблена методика підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка передбачає:

- формування і розвиток здатності керівника ВНЗ до виконання своїх професійних обов'язків на основі розроблення змісту їх підготовки;
- підготовка до ефективного управління трансфером технологій у ВНЗ на основі створення постійно діючої системи комерційного використання наукоємної продукції – об'єктів інтелектуальної власності як результатів науково-дослідних робіт університету на вітчизняних і закордонних ринках та взаємних зв'язків ВНЗ з промисловістю і регіонами;
- організацію підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних кадрів та керівників системи вищої освіти в умовах інноваційного розвитку інститутів післядипломної педагогічної освіти, що забезпечується взаємодією всіх компонентів (зміст, форми, методи, адміністративні технології, режим навчання, науково-методичний і технологічний супровід).

Встановлено, що важливим і необхідним у процесі підвищення кваліфікації керівників системи вищої освіти є застосування технологій навчання та інтерактивних методів (тренінги, дискусії, рольові та ділові ігри, дебати, мозковий штурм, аналіз ситуацій, лекції-презентації; моделювання ситуацій, кейс-метод, метод «група, що спілкується пошепки», метод групового пазлу, метод «група, що росте», метод проєктів), які дають змогу не тільки оптимально враховувати навчальні потреби дорослої людини, а й створювати умови для постійного, систематичного аналізу власних дій. Завдяки інтерактивному навчанню можна уникнути появи у свідомості педагогів шаблонів, стереотипів у ставленні до професійної діяльності.

Доведено, що ключова роль у забезпеченні цього процесу належить закладам післядипломної освіти, зокрема Центральному інституту післядипломної педагогічної освіти Державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, структурним підрозділам вищої школи, що забезпечують підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів.

Розроблено модель підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка складається із зовнішніх чинників, що впливають на підготовку керівника і внутрішніх організаційно-педагогічних умов, які забезпечують таку підготовку. До *зовнішніх чинників* впливу віднесено: суспільні запити і цінності щодо особистісних потреб людини (система соціокультурних

умов), державну політику (політична система), нормативно-правову базу (система права), наукові відкриття і технічні інновації (система науки), розвиток технологій та потреби економіки (система економіки), екологічні чинники впливу (природа як система), кваліфікаційні вимоги до посади керівника системи вищої освіти та його професійної компетентності (система освіти). До *внутрішніх організаційно-педагогічних умов* – зміст навчання (основні теоретичні та практичні питання щодо регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, нормативно-правового забезпечення трансферу технологій; особливості управлінської діяльності та психологічної підготовки; фінансово-економічні питання), форми і методи навчання [(групові форми роботи, аналіз ситуацій (кейс-метод), дискусії, базування навчального процесу за «принципом сандвіча»)], ресурси закладу післядипломної педагогічної освіти (людські ресурси, матеріально-технічні, інформаційні, науковий потенціал), суб'єкти навчання (керівники системи вищої освіти), комунікативні заходи (семінари, науково-практичні конференції, ознайомлення з діяльністю Міністерства освіти і науки України щодо регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, ознайомлення з прогресивною практикою роботи вищих навчальних закладів у сфері трансферу технологій, а також технологічних парків тощо), навчально-методичне забезпечення (програма підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, практичні завдання, матеріали ситуаційних завдань для кейс-методу, тестові завдання до модульного контролю).

У третьому розділі – **«Дослідно-експериментальна робота з перевірки методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»** – визначено методику організації експериментального дослідження; зреалізовано методику підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій та проведено інтерпретацію результатів дослідно-експериментальної роботи.

У ході здійснення експериментальної перевірки ефективності підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій були враховані основні вимоги до її проведення, а саме: вибірка, добір діагностичного матеріалу, технологій та критеріїв оцінювання.

Педагогічний експеримент з теми дослідження відбувався неперервно упродовж 2011–2013 років. Особливістю роботи була достатньо широка географія ВНЗ, керівні кадри яких взяли участь у експерименті. Кількість осіб, які взяли участь у експериментальному дослідженні становила 212 учасників. Серед них: 41 проректор, 55 директорів інститутів, 19 заступників директорів інститутів (деканів факультетів), 96 завідувачів кафедр, один начальник науково-дослідної частини. Серед осіб, які брали участь у педагогічному експерименті, 128 – чоловіки, 84 – жінки.

За віком найбільше було осіб після 50 років (36,3 %) та після 60 років (31 %). Кількість опитуваних після 40 років становить 12,5 %, до 40 – 11,3 %.

Учасники експерименту представляли 22 регіони України та 55 вищих навчальних закладів, серед яких 19 – технічних, 13 – класичних, 23 – гуманітарних.

Констатувальний експеримент мав своєю метою визначити стан готовності його учасників до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. На цьому

етапі було з'ясовано реальний стан проблеми, з'ясовано рівень підготовленості керівників системи вищої освіти до такого виду діяльності.

Результати констатувального експерименту дали змогу дійти висновку, що традиційна практика (у частині змісту, форм, технологій навчання) підвищення кваліфікації керівників системи вищої освіти не достатньою мірою або зовсім не забезпечує формування у них готовності до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Більшість керівників системи вищої освіти відчують труднощі, пов'язані з організацією роботи щодо трансферу технологій у ВНЗ, що не сприяє забезпеченню конкурентоспроможності ВНЗ на ринку освітніх послуг та наукових досліджень.

Формувальний етап експериментального дослідження відбувався упродовж 2012–2013 років. На цьому етапі проводилося навчання керівників системи вищої освіти за розробленою і запропонованою програмою підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Перевага надавалася інтерактивному навчанню (дискусії, кейс-метод, робота в малих групах, презентації, обмін досвідом та ін.), що забезпечувало реалізацію принципів андрагогіки та взаємодію всіх учасників навчального процесу, обмін інформацією, занурювання у реальну атмосферу ділового співробітництва тощо.

На завершальному, *рефлексивно-оцінному етапі* (2012–2013 рр.), аналізувалися результати дослідно-експериментальної роботи.

Організація експериментальної перевірки методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій ґрунтується на врахуванні взаємозв'язку всіх елементів системи підвищення кваліфікації, взаємовпливу зовнішніх та внутрішніх чинників її функціонування та впливу цих чинників на здійснювану підготовку. Для оцінювання та інтерпретації результатів експерименту запропоновано спеціальну технологічну карту, яка включає: складові готовності до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, ознаки за кожною складовою, джерела, методи вимірювання та опис рівнів сформованості готовності до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, їх характеристику.

У процесі експериментальної перевірки ефективності упровадження методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій були використані емпіричні методи, зокрема: анкетування, інтерв'ювання, тестування, бесіди, пряме і непряме спостереження, оцінювання та самооцінювання, педагогічний експеримент, статистичний аналіз його результатів, апробація навчальної програми.

Порівняння результатів експерименту подано в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка рівнів готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, %

Рівні готовності	До експерим.	Після експерим.	Динаміка	До експерим.	Після експерим.	Динаміка
	контрольна група			експериментальна група		
Адаптивний	57,7	55,98	-1,72	57,4	31,93	-25,47
Базовий	32,7	33,15	0,45	31,5	46,53	15,03
Достатній	7,7	9,72	2,02	9,3	16,03	6,73
Творчий	0,9	1,15	0,25	1,8	5,51	3,71

За результатами експерименту відмічено позитивну динаміку рівня готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій у експериментальній групі: кількість осіб, які мали адаптивний рівень на початку експерименту (93 особи – 57,4 %), зменшилась на 30 осіб (–25,47 %); у свою чергу кількість осіб із базовим, достатнім та творчим рівнями готовності збільшилась на 22 (+15,03 %), 6 (+6,73 %) та 2 (+3,71 %) особи відповідно.

Перевірка статистичної значущості одержаних результатів за допомогою критерію однорідності χ^2_{emp} виявила позитивні зрушення в експериментальних групах. Зміни, які відбулися у контрольних групах, є результатом впливу на керівників системи вищої освіти запропонованої методики їх підготовки до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Результати експериментальної перевірки авторської методики дають підстави стверджувати, що формування готовності керівників системи вищої освіти може бути ефективною у разі кадрового та матеріально-технічного забезпечення: визначення цільової групи слухачів (суб'єктів навчання) – проректорів з наукової та інноваційної діяльності, директорів інститутів (деканів факультетів), керівників відповідних наукових підрозділів та врахування їхнього досвіду інноваційної діяльності; запровадження навчальної програми (спецкурсу) з підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій як основного змісту навчання; вибору форм і методів навчання, базованих на принципах андрагогіки; активному використанні комунікативних заходів; наявності ресурсів закладу післядипломної педагогічної освіти (підготовлених науково-педагогічних та управлінських кадрів, здатних забезпечити навчання слухачів, навчально-методичних матеріалів – підручників, посібників, навчально-методичного комплексу, матеріально-технічної бази).

Визначено три основні групи напрямів вдосконалення підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: напрям попередньої організаційно-педагогічної підготовки до роботи з керівниками системи вищої освіти щодо підвищення їхньої готовності до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій; напрям безпосереднього підвищення компонентів готовності до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій цих керівників у спеціально організованому педагогічному процесі; напрям підсумкового оцінювання успішності такої підготовки та підвищення кваліфікації на основі спеціальної методики оцінювання якості навчального процесу.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і новий підхід до вирішення важливого й актуального завдання, що виявляється в обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Результати дослідження підтвердили висунуту гіпотезу й згідно з поставленими задачами дали змогу сформулювати такі висновки:

1. У дослідженні здійснено аналіз теоретико-нормативних основ підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. Встановлено, що трансфер технологій розглядається науковцями з

нормативно-результативного та процесуального підходів. Основним у нормативно-результативному підході до визначення сутності трансферу технологій є передача прав і обов'язків щодо технології та/або її складових. Згідно з другим увагу зосереджують на процесі взаємодії, взаємообміну інформацією, комплексі дій, у ході яких технологія впроваджується як продукт або процес.

Поняття «*трансфер технологій*» у дослідженні розглядається як процес руху наукової думки та/або будь-яких прав інтелектуальної власності, що здійснюється шляхом перетворення наукової ідеї, розробки, новітньої технології у новий інноваційний продукт на умовах двосторонньої або багатосторонньої угоди з метою отримання матеріальної чи моральної винагороди, сприяння науковому розвитку організації.

Встановлено, що основними відмінностями трансферу технологій від інших видів інноваційної діяльності є: зв'язок трансферу технологій з розвитком наукової думки; можливе отримання винагороди (матеріальної чи моральної); чітке врегулювання прав та обов'язків усіх учасників трансферу технологій.

Види трансферу технологій класифікують за такими ознаками: етапи інноваційного циклу (вертикальна або горизонтальна передача технологій); масштаби поширення (міжнародний, міжрегіональний, регіональний, внутрішньодержавний, міжгалузевий, внутрішньогалузевий, міжфірмовий, внутрішньофірмовий); характер відшкодування процесу обміну (комерційний, некомерційний); характер інноваційних змін (імітаційний, адаптивний, інновативний); характер об'єкта обміну (передача знань у вигляді інформації та навичок, надання послуг у науковов-технічній сфері, передача уречевлених продуктів, створених на основі нових знань); глибина освоєння придбаної технології [(Show-how (шоу-хау – показати як; know-how (ноу-хау – знаю як), know-why (ноу-вай – знаю чому), know-everything (знаю все), Effects-boomerang (ефект бумеранга); характер поширення інформації (формальний, неформальний)].

Обґрунтовано поняття «*управління трансфером технологій*» як цілеспрямований комплекс управлінських дій на процес трансферу, в якому перетворення наукової ідеї, розробки, новітньої технології в продукцію на умовах двосторонньої або багатосторонньої угоди відбувається з метою отримання матеріальної чи моральної винагороди та забезпечення зростання рівня технологічного розвитку установи (ВНЗ).

2. Визначено компоненти та критерії готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: *когнітивний компонент* (розуміння сутності трансферу технологій, знання нормативно-правової бази щодо регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, знань респондентів щодо прогнозування розвитку ВНЗ, діагностування різних видів освітньої та наукової діяльності, встановлення міцних та взаємовигідних відносин із діловими партнерами тощо), *мотиваційний компонент* (інтерес респондентів до трансферу технологій як складової інноваційних процесів, потреби щодо його систематичного здійснення), *операційний компонент* (вміння застосувати знання на практиці, наявність та діяльність структурних підрозділів у ВНЗ, які реалізують трансфер технологій тощо), *особистісний компонент* (особистісні якості, що мають бути притаманні керівнику, який здійснює інноваційну діяльність та діяльність у сфері трансферу технологій тощо).

Визначені компоненти і критерії стали основою для характеристики рівнів готовності керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій (адаптивний, базовий, достатній, творчий).

3. Розроблено модель підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій як відображення досліджуваного процесу, яка складається із зовнішніх чинників, що впливають на підготовку керівника, та внутрішніх організаційно-педагогічних умов, що забезпечують таку підготовку. До зовнішніх чинників віднесено соціально-комунікативні зв'язки. Внутрішніми організаційно-педагогічними умовами підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій постають: зміст навчання (основні теоретичні та практичні питання щодо здійснення діяльності у сфері трансферу технологій, нормативно-правового забезпечення трансферу технологій; особливості управлінської діяльності та психологічної підготовки; фінансово-економічні питання), форми і методи навчання (групові форми роботи, аналіз ситуацій (кейс-метод), дискусії, базування навчального процесу за «принципом сандвіча»), ресурси закладу післядипломної педагогічної освіти (людські ресурси, матеріально-технічні, інформаційні, науковий потенціал), суб'єкти навчання (керівники системи вищої освіти), комунікативні заходи (семінари, науково-практичні конференції, ознайомлення з діяльністю Міністерства освіти і науки України щодо регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, ознайомлення з прогресивною практикою роботи вищих навчальних закладів у сфері трансферу технологій, технологічних парків тощо), навчально-методичне забезпечення (програма підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, практичні завдання, ситуаційні завдання для кейс-методу, тестові завдання до модульного контролю).

4. Проведене оцінювання стану готовності керівників системи вищої освіти засвідчило, що керівники ВНЗ мають низький рівень мотивації до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, але водночас виявляють бажання розширити свою інноваційну компетентність шляхом поглиблення знань у цій сфері, що дасть змогу у подальшому активізувати діяльність у сфері трансферу технологій у ВНЗ.

Доведено, що важливою проблемою у сфері управління трансферу технологій є недостатній рівень готовності керівників вищих навчальних закладів, які могли б комплексно поєднувати педагогічну, науково-дослідницьку та управлінську діяльність.

Розроблено методику підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка передбачає:

- формування і розвиток здатності керівника ВНЗ до виконання своїх професійних обов'язків на основі розроблення змісту їх підготовки;
- підготовку до ефективного керівництва трансфером технологій у ВНЗ на основі створення постійно діючої системи комерційного використання наукоємної продукції – об'єктів інтелектуальної власності як результатів науково-дослідних робіт університету на вітчизняних і закордонних ринках та взаємних зв'язків ВНЗ з промисловістю і регіонами;
- організацію навчального процесу з підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних кадрів та керівників системи вищої освіти в умовах

інноваційного розвитку інститутів післядипломної педагогічної освіти, що забезпечується взаємодією всіх компонентів (зміст, форма, методи, адміністративні технології, режим навчання, науково-методичний і технологічний супровід).

Перевірка наукової обґрунтованості та практичної доцільності методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій у ході експериментальної роботи дала змогу зробити висновок про динаміку позитивних змін: зменшилася кількість осіб з адаптивним рівнем розвитку; кількість керівників з базовим, достатнім та творчим рівнем зросла.

Розрахунок комплексного середнього показника результатів навчання дав підстави вважати дієвою запропоновану методику підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій.

Доведено, що процес підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій має забезпечуватися у тісній взаємодії закладів післядипломної педагогічної освіти, вищих навчальних закладів та Міністерства освіти і науки України.

Виконане дослідження не вичерпує усіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого наукового аналізу потребують питання пошуку форм і методів навчання керівників системи вищої освіти у межах неформального та інформального навчання та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

1. Вороненко О. В. Управління трансфером технологій як проблема педагогічної науки / О. В. Вороненко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / Ун-т менедж. освіти НАПН України. – 2011. – Вип. 2. – С. 33–43.

2. Вороненко О. В. Сучасний стан готовності керівників системи вищої освіти до управління трансфером технологій / О. В. Вороненко // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. пр. Полтавського нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. Сер. «Педагогічні науки». – Полтава, 2011. – Вип. 8, ч. I – С. 15–21.

3. Вороненко О. В. Нормативно-правове забезпечення діяльності керівника системи вищої освіти у сфері трансферу технологій / О. В. Вороненко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського : зб. наук. пр. Сер. «Педагогічні науки». – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. – Вип. 1.38, т. 1. – С. 80–84.

4. Вороненко О. В. Інноваційна компетентність керівників вищих навчальних закладів України у сфері трансферу технологій / О. В. Вороненко // Науково-практичне видання «Вища школа». – 2012. – Вип. 10. – С. 17–26.

5. Вороненко О. В. Модель системи підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій / О. В. Вороненко // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред. М. Т. Мартинюк]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. – Ч. 2. – С. 78–88.

6. Oleksandr Voronenko The effectiveness of training managers of higher education in Ukraine to regulate the activities in the transfer of technologies: the organization and

results of experimental verification // 'Education and Pedagogical Sciences' Ulrich's Periodicals Directory. – 2013. – № 4. – С. 51–58.

7. Вороненко А. В. Профили инновационной компетентности руководителей системы высшего образования, как показатели их готовности к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий / А. В. Вороненко / Мир науки, культуры, образования : междунар. науч. журн. – Горно-Алтайск ; Paris – France, 2013. – Вып. 4. – С. 128–131.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Вороненко О. В. Сучасний стан готовності керівників системи вищої освіти до управління трансфером технологій / О. В. Вороненко // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Технології управління освітніми закладами», присвяченої пам'яті А. С. Макаренка, та Регіонального науково-практичного семінару «Управління проектами: проблеми та перспективи розвитку», (Полтава, 11–12 берез. 2011 р.) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2011. – С. 15–16.

9. Вороненко О. В. Нормативно-правове забезпечення у сфері трансферу технологій як інструментальна база для ефективного управління діяльністю керівників ВНЗ технологій / О. В. Вороненко // Матеріали Всеукр. наук. конф. «Науково-дослідна робота в інноваційному університеті: стан, проблеми, перспективи розвитку», (Одеса, 20–21 жовт. 2012 р.). – Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2012. – С. 17–20.

10. Вороненко О. В. Щодо питання удосконалення змісту підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій / О. В. Вороненко // Матеріали всеукр. наук. конф. «Освіта і наука в Україні», (Дніпропетровськ, 21–22 черв. 2013 р.). / наук. ред. О. Ю. Висоцький. – Дніпропетровськ: Роял Принт, 2013. – Ч. I. – С. 13–15.

АНОТАЦІЇ

Вороненко О. В. Підготовка керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. – Умань, 2014.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і новий підхід до вирішення важливого й актуального завдання, що виявляється в обґрунтуванні й експериментальній перевірці методики підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка передбачає: формування і розвиток здатності керівника ВНЗ до виконання своїх професійних обов'язків на основі розроблення змісту їх підготовки; підготовку до ефективного управління трансфером технологій у ВНЗ на основі створення постійно діючої системи комерційного використання наукоємної продукції – об'єктів інтелектуальної власності як результатів науково-дослідних робіт університету на вітчизняних і закордонних ринках та взаємних зв'язків ВНЗ з промисловістю і регіонами; організацію навчального процесу з підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних кадрів та керівників системи вищої освіти в умовах інноваційного розвитку інститутів післядипломної педагогічної освіти, що

забезпечується взаємодією всіх компонентів (зміст, форма, методи, адміністративні технології, режим навчання, науково-методичний і технологічний супровід).

Розроблено модель підготовки керівників системи вищої освіти до регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, яка охоплює зовнішні чинники, які впливають на підготовку керівника, і внутрішні організаційно-педагогічні умови, що забезпечують таку підготовку.

Ключові слова: вища освіта, післядипломна освіта, інноваційна діяльність, трансфер технологій, регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, підготовка керівників системи вищої освіти, методика, модель.

Вороненко А. В. Подготовка руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины. – Умань, 2014.

В диссертации осуществлено обобщение теоретических подходов, нормативной базы и предложено новое решение научно-практической задачи по подготовке руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий, что проявляется в обосновании и экспериментальной проверке авторской методики.

В исследовании осуществлен анализ теоретико-нормативных основ подготовки руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий. Установлено, что трансфер технологий рассматривается учеными с нормативно-результативного и процессуального подходов. Основным в нормативно-результативном подходе к определению сущности трансфера технологий является передача прав и обязанностей по технологии и/или ее составляющих. Согласно второму подходу внимание сосредотачивают на процессе взаимодействия, взаимообмена информацией, комплексе действий, в течение которых технология внедряется как продукт или процесс. Обосновано понятие «управление трансфером технологий».

К структуре готовности относим когнитивный, мотивационный, личностный, операционный компоненты. Охарактеризованы уровни (адаптивный, базовый, достаточный, творческий) готовности руководителей к регулированию указанной деятельности.

Доказано, что важной проблемой в сфере управления трансфера технологий является недостаточный уровень готовности руководителей высших учебных заведений, которые бы могли комплексно сочетать педагогическую, научно-исследовательскую и управленческую деятельность.

Разработана методика подготовки руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий, которая включает: формирование и развитие способности руководителя вуза к выполнению своих профессиональных обязанностей на основе разработки содержания их

подготовки; подготовку к эффективному управлению трансфером технологий в вузе на основе создания постоянно действующей системы коммерческого использования наукоемкой продукции – объектов интеллектуальной собственности как результатов научно-исследовательских работ университета на отечественных и зарубежных рынках и взаимных связей вузов с промышленностью и регионами, организацию учебного процесса по повышению квалификации педагогических, научно-педагогических кадров и руководителей системы высшего образования в условиях инновационного развития институтов последипломного педагогического образования, что обеспечивается взаимодействием всех составляющих (содержание, формы, методы, административные технологии, режим учебы, научно-методическое и технологическое сопровождение).

Разработана модель подготовки руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий, которая состоит из внешних факторов, влияющих на подготовку руководителя и внутренних организационно-педагогических условий, обеспечивающих такую подготовку. К внешним факторам отнесены социально-коммуникативные связи. Внутренними организационно-педагогическими условиями подготовки руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий определены: содержание обучения (основные теоретические и практические вопросы по осуществлению деятельности в сфере трансфера технологий, нормативно-правовое обеспечение трансфера технологий, особенности управленческой деятельности и психологической подготовки; финансово-экономические вопросы), формы и методы обучения [(групповые формы работы, анализ ситуаций (кейс-метод), дискуссии, базирование учебного процесса по «принципу сэндвича»), ресурсы заведения последипломного педагогического образования (человеческие ресурсы, материально-технические, информационные, научный потенциал), объекты обучения (руководители системы высшего образования), коммуникативные мероприятия (семинары, научно-практические конференции, ознакомление с деятельностью Министерства образования и науки Украины по регулированию деятельности в сфере трансфера технологий, ознакомление с прогрессивной практикой работы высших учебных заведений в сфере трансфера технологий, технологических парков и т. д.)], учебно-методическое обеспечение (программа подготовки руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий, практические задачи, материалы ситуационных задач для кейс-метода, тестовые задания к модульному контролю).

Доказано, что процесс подготовки руководителей системы высшего образования к регулированию деятельности в сфере трансфера технологий должен обеспечиваться в тесном взаимодействии учреждений последипломного педагогического образования, вузов и Министерства образования и науки Украины.

Ключевые слова: высшее образование, последипломное образование, инновационная деятельность, трансфер технологий, регулирование деятельности в сфере трансфера технологий, подготовка руководителей системы высшего образования, методика, модель.

Voronenko A. V. Training of leaders of higher educational establishments to the regulation of activities in the field of transfer of technology. – On the right of manuscript.

The dissertation for the recipient of the Candidate of the Pedagogical Sciences, degree in specialty 13.00.04 – theory and methods of professional education. – Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. – Uman, 2014.

The thesis is a theoretical and experimental research of formation preparedness managers of higher education to the regulation of activities in the field of transfer of technology. The structure of motivational readiness to attribute cognitive, personal and operational components.

Theoretically grounded and tested method of training managers of higher education to the regulation of activities in the field of transfer of technology, which includes the formation and development of the university's ability to head the line of duty on the basis of the development of the content of their training, training for effective management of transfer of technology in universities through the establishment of a permanent system of commercial use of high technology products – of intellectual property as a result of scientific research university in domestic and foreign markets and mutual ties between universities, industry and regions, the organization of the educational process of training teachers, science teaching and managers of higher education in the development of innovative institutions of postgraduate education, which is provided by the interaction of all components (content, forms, methods, office technology, mode of study, scientific and methodological and technological support).

The model of training of leaders of higher educational establishments to the regulation of activities in the field of transfer of technology, which consists of the external factors that affect the training of managers and internal organizational and pedagogical conditions for such training.

Key words: higher education, postgraduate education, innovative activities, transfer of technology, regulation of activities in the field of technology transfer, training managers of higher education, methods, model.

Підписано до друку 24.02.2014 р. Формат 60x90/16.
Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.
Тираж 100. Зам. 17.

«Видавництво “Науковий світ”»[®]
Свідоцтво ДК № 249 від 16.11.2000 р.
м. Київ, вул. Боженка, 23, оф. 414.
200-87-15, 050-525-88-77
E-mail: nsvit@mail.ru
Сайт: nsvit.cc.ua